

Gönderim Tarihi: 14.06.2025

Kabul Tarihi: 05.11.2025

GÜRCÜ ROMANTİZMİNİN OLUŞUM SÜRECİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

A Study on the Formation Process of Georgian Romanticism

Maia MESKHIDZE

Dr. Öğr. Üyesi; Kafkas Üniversitesi,
Fen-Edebiyat Fakültesi,
Kafkas Dilleri ve Edebiyatları Bölümü
maiaimeskhidzemail.com

ORCID ID: 0000-0002-9235-6623

Çalışmanın Türü: Araştırma

Öz

Bu çalışma, Gürcü edebiyatında romantizm akımının ortaya çıkışını, 19. yüzyılın başındaki tarihsel dönüşümler ve kültürel kırılmalar bağlamında incelemektedir. Romantizm, Avrupa merkezli bir estetik hareket olarak doğmuş olmakla birlikte, Gürcistan özelinde yalnızca bireysel duygulanımın değil, aynı zamanda ulusal kimliğin yeniden inşasında işlevsel bir söylem alanına dönüşmüştür. Gürcistan'ın Rus İmparatorluğu tarafından ilhaki sonrasında gelişen toplumsal travma, bireysel melankoli ile kolektif özgürlük arzusunun iç içe geçtiği özgün bir edebi yönelime zemin hazırlamıştır. Bu çerçevede, Aleksandre Chavchavadze'nin iki kültür arasında kurduğu estetik sentez ile Nikoloz Baratashvili'nin bireysel ve ulusal düzlemde inşa ettiği varoluşçu şiirsel yapı, Gürcü romantizminin kurucu boyutlarını oluşturur. Çalışma, romantizmin yalnızca Batı'dan aktarılan bir etkilenme biçimi olmadığını; aynı zamanda Gürcü toplumunun tarihsel belleği, geleneksel şiir formasyonları ve siyasal mücadeleleriyle şekillenen çok katmanlı bir edebi dönüşüm olduğunu ileri sürmektedir. Gürcü romantizmi, bu bağlamda hem klasik şiirin biçimsel kalıplarına karşı estetik bir başkaldırı hem de modernleşme sürecinde kimliksel bir uyanışın ifadesi olarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Gürcü Edebiyatı, Romantizm, Ulusal Kimlik, Tarihsel Bellek, Aleksandre Chavchavadze.

Abstract

This study examines the emergence of the Romantic movement in Georgian literature within the context of the historical transformations and cultural ruptures of the early 19th century. While Romanticism originated as an aesthetic movement in Western Europe, in the case of Georgia, it evolved into a discursive field that functioned not only to express individual emotion but also to reconstruct national identity. Following the annexation of Georgia by the Russian Empire, the resulting social trauma laid the groundwork for a unique literary tendency where personal melancholy intertwined with collective aspirations for freedom. In this regard, Aleksandre Chavchavadze's aesthetic synthesis between Eastern and Western traditions, along with Nikoloz Baratashvili's existential poetic structure that incorporates both individual and national dimensions, form the foundational framework of Georgian Romanticism. This article argues that Romanticism in Georgia was not merely a process of Western influence but rather a multi-layered literary transformation shaped by historical memory, traditional poetic forms, and political struggles. In this context, Georgian Romanticism is interpreted both as an

aesthetic rebellion against classical poetic conventions and as an expression of identity awakening in the course of modernization.

Keywords: *Georgian Literature, Romanticism, National Identity, Historical Memory, Aleksandre Chavchavadze.*

1. GİRİŞ

Gürcü edebiyatında romantizmin ortaya çıkışı, 18. yüzyılın sonları ile 19. yüzyılın ilk yarısında Avrupa’da gelişen romantik düşünce ve estetik anlayışların etkisiyle şekillenmiştir. Almanya, Fransa ve İngiltere gibi ülkelerde doğup yayılan romantizm, bireyin iç dünyasına, duygularına, hayal gücüne ve doğayla kurduğu ilişkiye vurgu yapan bir sanat anlayışı olarak, Gürcü edebiyatında da derin bir karşılık bulmuştur. Ancak bu akım, yalnızca Batılı etkilerin yansıması değil, aynı zamanda Gürcistan’ın kendi tarihsel, siyasal ve kültürel dinamikleriyle harmanlanmış özgün bir edebi yönelimin ürünü olarak değerlendirilmelidir.

19. yüzyıl başında Gürcistan’ın Rus İmparatorluğu’na ilhakı, ulusal kimlik, bağımsızlık arzusu ve toplumsal hafıza gibi konuları gündeme taşımıştır. Bu bağlamda romantik edebiyat, bireysel melankoli ve içsel çatışmaların yanı sıra, kolektif kimliğin, tarihsel geçmişin ve özgürlük idealinin de ifade alanı hâline gelmiştir. Romantik edebiyat, ulusal kimliğin inşasında ve kültürel milliyetçiliğin gelişiminde önemli bir ideolojik aygıt dönüşmüştür (Leerssen, 2006, s. 71). Gürcü romantizmi, geçmişin ihtişamını ve halkın kahramanlıklarını yücelterek ulusal bilincin yeniden inşasına katkıda bulunmuştur.

Bu dönemin öncü figürlerinden biri olan Aleksandre Chavchavadze, hem Batı etkilerini edebi dile aktarma konusundaki öncülüğü hem de romantizmin felsefi ve duygusal temellerini Gürcü kültürüne uyarlamadaki başarısıyla dikkate değerdir. Şiirlerinde bireysel duygularla ulusal meseleleri birleştiren Chavchavadze, Gürcü romantizminin ilk evresinin kurucu isimlerinden biri olarak kabul edilir. Onun Fransız ve Rus edebiyatlarından esinlenerek geliştirdiği duyarlılık, Gürcü şiirine yeni bir estetik kazandırmıştır.

Aleksandre Chavchavadze’nin ardından gelen Nikoloz Baratashvili ise, Gürcü romantizmini daha derin ve varoluşsal bir boyuta taşıyan önemli bir şairdir. Baratashvili’nin şiirleri, bireysel melankoli ile toplumsal kaygıları harmanlayarak, hem kişisel hem de ulusal düzeyde romantik söylemin güçlü örneklerini sunar. Baratashvili’nin şiirlerinde görülen melankolik birey, modern çağa özgü bir yalnızlık ve kader arayışını temsil eder (Vermeulen & Van den Akker, 2015, s. 89). Barataşvili’nin şiirlerinde hem zamanın çelişkili Gürcü toplumsal yaşamının bir resmini hem de romantikleri tutsak

eden sorunların özgün bir yorumlanmasını bulur. En başından bu yana Gürcü toplumsal yaşamının gelişiminin tarihsel gerekliliği ve düzenliliğinin doğru anlaşılması için çalışır. (Bölükmeşe, Altun, 2021, s.653) "Merani" gibi eserlerinde kader, idealizm, özgürlük ve kahramanlık gibi temaları ele alarak, Gürcü edebiyatında romantik düşüncenin zirveye ulaştığı bir anlatım biçimi oluşturmuştur.

Sonuç olarak, Gürcü edebiyatında romantizmin doğuşu, Batı Avrupa kaynaklı estetik etkilerin ötesinde, Gürcistan'ın tarihsel gerçeklikleri ve ulusal arayışları ile şekillenmiş özgün bir edebi sürecin ürünüdür. Aleksandre Chavchavadze'nin başlattığı ve Nikoloz Baratashvili'nin derinleştirdiği bu süreç, romantizmin sadece bireysel değil, aynı zamanda toplumsal ve ulusal bir edebi söylem olarak benimsenmesini sağlamış, böylece modern Gürcü edebiyatının temellerini atmıştır.

19. yüzyıl, yalnızca Avrupa'da değil, Kafkasya coğrafyasında da siyasal ve kültürel dönüşümlerin yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu dönüşümler, edebiyatın yönelimlerini ve temsillerini derinden etkileyerek yeni edebi akımların filizlenmesine zemin hazırlamıştır. Gürcü edebiyatı da bu süreçte önemli bir değişim yaşamış; özellikle romantizm akımı, geleneksel anlatım biçimlerinin ötesine geçerek bireyin iç dünyasını, ulusal kimlik arayışını ve özgürlük idealini merkezine alan eserlerin ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur.

Romantizm, Avrupa'da doğup gelişmiş bir edebi ve düşünsel hareket olmakla birlikte, Gürcistan'da farklı tarihsel ve toplumsal koşullar altında özgün biçimler kazanmıştır. Gürcü romantizmi, hem Batı'dan aktarılan fikirlerden hem de yerel halk edebiyatından, dini metinlerden ve tarihsel belleğin derinliklerinden beslenmiştir. Lovejoy'un ifadesiyle, romantizm tekil bir estetik yönelim değil; farklı tarihsel bağlamlarda şekillenen çoklu romantik anlatıların birleşimidir (Lovejoy, 1941, s. 514). Bu yönüyle, yalnızca estetik bir dönüşüm değil, aynı zamanda ulusal uyanışa katkıda bulunan kültürel bir hareket niteliği taşımaktadır.

Bu çalışma, Gürcü edebiyatında romantizm akımının ortaya çıkışını tarihsel bağlamı içerisinde ele almayı amaçlamaktadır. Romantizmin Gürcistan'daki oluşum süreci, bu akımın temel temaları, edebi dil üzerindeki etkileri ve dönemin toplumsal ruhuyla kurduğu ilişkiler çerçevesinde incelenecektir. Böylece, Gürcü edebiyatının modernleşme sürecinde romantizmin üstlendiği rol daha yakından değerlendirilecektir.

Romantizm, dünya edebiyatında 18. yüzyılın sonları ile 19. yüzyılın ilk yarısında şekillenerek edebiyat, sanat ve felsefe alanlarında derin etkiler

yaratmış bir akım olarak kabul edilmektedir. Bu edebî yönelim, özellikle Fransız Devrimi'nin ortaya koyduğu özgürlük, bireycilik ve toplumsal dönüşüm düşüncelerinin etkisiyle gelişmiş; ancak devrim ideallerinin zamanla yerini hayal kırıklığına bırakması, romantizmin temelini oluşturan duygu dünyasını ve bireyin içsel çatışmalarını ön plana çıkarmıştır. Isaiah Berlin'e göre romantizm, aklın sınırlandırıcı doğasına karşı bireysel duyguların ve sezgisel bilincin bir başkaldırısıdır (Berlin, 1999, s. 43). Romantizm, klasik akımın rasyonel ve kuralcı yapısına tepki olarak doğmuş; bireyin hayal gücünü, duygularını ve doğa ile kurduğu öznel ilişkiyi yücelten bir anlayışı beraberinde getirmiştir.

Bu çerçevede romantik yazarlar, edebiyata yeni bir bakış açısı kazandırmışlardır. Geleneksel anlatı kalıplarından uzaklaşarak, sanatsal yaratı sürecini ilham ve bireysel deneyim temelinde şekillendirmişlerdir. Romantik edebiyatın amacı, yaşanan toplumsal gerçekliği olduğu gibi aktarmaktan ziyade, bireyin iç dünyasına, ideallerine ve duygularına dayanan bir "mükemmel dünya" kurmak ve bu dünyayı estetik bir biçimde okuyucuya sunmaktır.

Romantizm akımı, Avrupa'da hızla yayılmış ve farklı coğrafyalarda özgün biçimlerde yorumlanmıştır. Bu bağlamda Gürcü edebiyatı da romantik akımın etkisiyle gerek biçim gerekse içerik bakımından yeni bir yönelim geliştirmiştir. Aleksandre Chavchavadze, Grigol Orbeliani ve Nikoloz Baratashvili gibi şairlerin öncülüğünde gelişen Gürcü romantizmi, bireyin içsel dünyasına yönelimi, ulusal kimlik vurgusu ve estetik duyarlılığıyla dikkate değer bir edebî dönem ortaya koymuştur. Bu çalışmada, Gürcü romantizminin oluşum süreci, karakteristik özellikleri ve temsilcilerinin eserleri bağlamında değerlendirilecektir.

Yeni Gürcü edebiyatının tarihsel gelişiminde ilk ve en dikkat çekici aşama, 19. yüzyılın başlarında romantizm akımıyla başlamıştır. Bu edebî yönelim, yalnızca iki yüzyılın kesişim noktasında ortaya çıkmakla kalmamış, aynı zamanda "feodal ve merkezi iktidar yapısı" ile "burjuva ve demokratik hareketler"in şekillenmeye başladığı iki büyük tarihsel çağın kesişiminde de kök salmıştır.

Bilindiği üzere, feodal-ataerki toplumsal yapının çözülmeye başlaması, Avrupa ve Amerika'da yaşanan iç savaşlar, devrimler ve ulusal kurtuluş hareketleri gibi tarihsel süreçler, mevcut değerlerin yeniden gözden geçirilmesine ve bunun sonucunda romantik sanat anlayışının oluşumuna zemin hazırlamıştır (Kartuli Literaturis İstoria, 1969: 34). XIX. yüzyılın sonlarında ise Gürcü edebiyatındaki psikolojik, neo-romantik ve sembolist

eğilimler, sosyalist gerçekçilik ilkelerine yakın yazarlığı temsil etmiştir. Toplumsal soruna önceki dönemden farklı bir yaklaşım bu eğilimleri doğurmuştur. Toplumsal hayatta meydana gelen değişiklikleri yansıtan edebiyat, giderek popüler olmuştur. Bununla birlikte, o zamanki süreçlerin gözlemlenmesi, böyle eğilimlerin bu dönem Gürcü edebiyatında sadece bir yön olduğunu da göstermektedir.(Öztürk, 2020, s.29)

Gürcistan'da 1830'lu yıllarda yaşanan siyasi ve ekonomik dönüşümler, Gürcü romantizminin doğuşu açısından belirleyici bir önkoşul teşkil etmiştir. Bu dönemde, Gürcü halkının ulusal bilinç ve kimliğinin uyanışı hız kazanmış; ulusal özgürlüğün kaybıyla derinleşen toplumsal kırılmalar ve yaşanan acılar, dönemin tarihsel gerçekliğini belirleyen temel unsurlar hâline gelmiştir. Bu bağlamda Rayfield, Gürcü romantizmini Rusya'nın kültürel hegemonik baskısına karşı bir edebi direniş biçimi olarak tanımlar (Rayfield, 2000, s. 142). Eski kamusal ideallerin yeniden değerlendirilmesiyle karakterize edilen bu çelişkili çağ, Gürcü romantik edebiyatında da güçlü bir yansıma bulmuştur.

Yeni Gürcü edebiyat hareketi olarak romantizmin tarihsel önemi, yalnızca estetik bir dönüşümle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda Gürcistan'ın ulusal yaşamını şekillendiren temel meseleleri ele alması bakımından da dikkate değerdir. Gürcü romantizminin önde gelen temsilcileri, yüzyıllar boyunca gelişmiş ulusal kültürün zengin geleneklerine yaslanarak, eski sanatsal kalıpları aşmayı başarmış; şiirsel ilhamla yoğrulmuş eserlerinde daha iyi bir geleceğin özlemini dile getirmişlerdir.

Bu sanatçılar, dünya romantizminin ilerici ve hümanist ilkelerinden beslenerek, Gürcü toplumunun öncü sınıfının beklenti ve ideallerine hitap eden yeni edebî biçimlerin gelişmesine öncülük etmişlerdir. Böylece bireysel duygularla toplumsal kaygıları bir araya getiren bir edebî söylem ortaya çıkmış; Gürcü romantizmi, hem estetik hem de ideolojik açıdan modern Gürcü edebiyatının temel taşlarından biri hâline gelmiştir.

Yeni Gürcü edebî hareketinin, dönemin tarihsel bağlamı içinde değerlendirilmesi, bu akımın oluşumuna zemin hazırlayan siyasal, toplumsal ve kültürel etkenlerin anlaşılması açısından elzemdir. Bu bağlamda, Gürcü romantizminin doğuşunu mümkün kılan koşulların tartışılması, incelemenin ilk ve temel adımını oluşturmaktadır.

Avrupa edebiyatlarında romantizm, genellikle klasisizme karşı verilen entelektüel ve estetik bir mücadele sonucu ortaya çıkmış, yeni ideolojik ve sanatsal düşüncelerin güç kazanmasıyla gelişme imkânı bulmuştur. Oysa Gürcü romantizmi, bu açıdan farklılık göstermekte; daha verimli ve hazır bir

zeminde filizlenmiştir. Gürcistan'ın ulusal bağımsızlığını kaybetmiş olmasıyla birlikte yaşanan toplumsal travma, bireysel ve kolektif düzeyde derin bir melankoliye yol açmış; bu durum, romantik anlatının beslendiği temel duygusal kaynaklardan biri olmuştur. Aynı zamanda, feodal sınıfın siyasal ve ekonomik gücünde meydana gelen sarsıntılar da bu süreci şekillendiren önemli bir diğer etken olmuştur.

Öte yandan, 17. ve 18. yüzyıl Gürcü edebiyatının geleneksel çerçevesinden sıyrılarak gelişen demokratik yönelim, yaratıcı özgürlüğü ön plana alan yeni bir edebî sistemin ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır (Zandukeli, 1956, s. 66-67). Bu gelişmeler, romantik sanat anlayışının doğuşunu hızlandırmış ve yeni sosyo-politik bağlamda filizlenen edebî yönelimlere güçlü bir ivme kazandırmıştır.

Rönesans dönemi Gürcü edebiyatında hâkim olan hüznün, vatanseverlik, halka yönelik özlem ve karamsarlık duyguları ile karakterize edilen geçiş dönemi şiiri, 19. yüzyılın ilk yarısında romantizmin ortaya çıkışı için uygun bir zemin oluşturmıştır. Ancak bu akımın belirleyici ön koşulları yalnızca edebî değil; tarihsel, toplumsal ve kültürel gerçeklikler tarafından da şekillendirilmiştir.

Her ne kadar Rönesans edebiyatı romantik düşünce için zemin hazırlamış olsa da, romantizm Gürcistan'da yalnızca geleneksel edebiyat biçimlerine –özellikle "Vardbulbuliani" olarak bilinen şiir formuna– karşı bir reddiye değil, aynı zamanda Doğu edebiyatı kalıplarına da eleştirel bir yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır. Bu yönüyle Gürcü romantizmi, yeni düşünsel eğilimlerin ve özgün estetik anlayışların doğmasına öncülük etmiştir.

Romantizmin gelişiminin en olgun aşamasında ise, bu akım bir yandan mecazlar, metaforlar ve doğu tarzı süslemelerle bezenmiş Rönesans ve geçiş dönemi şiir anlayışına karşı dururken, öte yandan da eskimiş edebî kalıpları reddetmiştir. İlia Chavchavadze'nin ifadesiyle, Gürcü romantizmi Avrupa edebiyatının biçimsel özelliklerini Gürcü edebiyatına dâhil etmiş; böylelikle dönemin genç kuşağının manevi duyarlılıklarını ve entelektüel özlemlerini romantik bir ifade biçimiyle ortaya koymuştur.

Gürcü romantizminin tarihsel gelişimi incelendiğinde, bu akımın etkilerinin ve biçimsel arayışlarının 1920'li yıllarda dahi tam anlamıyla yerleşmediği ve hâlen dönüşüm içinde olduğu görülmektedir.

Burada Romantizm akışına temel atan Aleksandre Chavchavadze'nin iki kültürden etkilendiğini de dile getirmek gerek.

2. ALEKSANDRE CHAVCHAVADZE VE GÜRCÜ ROMANTİZMİNİN TEMELLERİ

Gürcü romantizminin tarihsel gelişimi bağlamında, akımın kurucu figürü olarak değerlendirilen Aleksandre Chavchavadze'nin rolü özel bir önem arz etmektedir. Bu noktada, Chavchavadze'nin iki farklı kültürel kaynaktan—Doğu ve Batı edebiyatlarından—beslenmiş olması, onun şiirsel dünyasını ve estetik anlayışını şekillendiren temel unsurlar arasında yer almaktadır. Chavchavadze'nin poetikadaki doğu-batı etkileri, Said'in belirttiği gibi edebi anlatılarda temsiliyet ve kültürel hiyerarşi meselelerini gündeme getirir (Said, 2003, s. 204).

Aleksandre Chavchavadze, şairlik kariyerinin ilk adımlarında, Doğu edebiyatı etkisinde kalmaya devam eden ve özellikle Besarion Gabashvili'nin şiir tarzıyla biçimlenmiş geleneksel Gürcü şiiri ortamında yetişmiştir. Şair, klasik Gürcü edebiyatının biçimsel ve içeriksel mirasını derinlemesine içselleştirmiştir. Bununla birlikte, yaşadığı dönemin toplumsal dönüşümlerine tanıklık etmiş, Gürcü halkının modernleşme sürecinde edindiği yeni ulusal bilinç ve gelişen toplumsal fikirlerden büyük ölçüde etkilenmiştir. Chavchavadze'nin entelektüel donanımı yalnızca St. Petersburg'da aldığı eğitimle sınırlı kalmamış; aynı zamanda Fransız Devrimi'nin idealleriyle de şekillenmiştir.

Bu çok katmanlı kültürel birikimiyle Chavchavadze, geleneksel Gürcü şiirini çağdaş öğelerle yeniden yoğurmaya ve edebî geleneği dönüştürmeye çalışmıştır. Onun eserlerinde biçimsel olarak geleneksel kalıpların izleri görülmekle birlikte, içerik açısından romantik düşünceye yöneliş açıkça hissedilmektedir. Şairin edebiyatımıza kazandırdığı bu yeni damar, kendisinden sonra gelen kuşakların eserlerinde daha belirgin biçimde gelişmiş ve meyvesini vermiştir. Bu anlamda Chavchavadze'nin edebî mirası, hem klasik Gürcü şiirini tamamlayan hem de modern Gürcü romantizmine zemin hazırlayan kurucu bir rol üstlenmiştir. Bununla birlikte, söz konusu şiirlerde romantizmin estetik biçimleri henüz tam anlamıyla teşekkül etmiş değildir.

Gürcü düşünür ve yazar Ilia Chavchavadze de, gençlik yıllarından itibaren Aleksandre Chavchavadze'nin 19. yüzyıl Gürcü edebiyatında yeni bir edebî yönelim başlattığını vurgulamıştır (Kartuli Literaturis İstoria, 1969, s.35). Ancak Ilia Chavchavadze'ye göre, Aleksandre Chavchavadze'nin geleneksel şiir biçimlerinden tamamen sıyrılamadığı özellikle onun "Gogça" adlı şiirinde açıkça görülmektedir. Bu bağlamda, Gürcü şiirinin geleneksel kalıplarından özgürleştirilmesi ve romantik estetik anlayışının olgunlaşarak

belirginlik kazanması görevini Nikoloz Baratashvili üstlenmiş ve bu süreci "Merani" adlı şiirinde zirveye taşımıştır. Nikoloz Baratashvili'nin Merani adlı şiiri, Gürcü romantizminin ideolojik ve estetik anlamda zirveye ulaştığı yapıttır. Şiirde, bireysel kader ile ulusal yazgı iç içe geçerken, mistik imgeler ve kahramanca özveri teması öne çıkar. Atlı figürü, halkın tarihsel bilincini ve idealist özlemlerini temsil eder. Baratashvili, geleneksel zaman ve mekân anlayışını aşarak, toplumsal dönüşüm döneminin belirsizlik ve umutlarını şiirine yansıtır. Merani, sadece edebî bir eser değil, aynı zamanda bir düşünsel manifestodur ve Gürcü romantizminin en olgun örneğidir.

Aleksandre Chavchavadze tarafından başlatılan romantik eğilim, Grigol Orbeliani tarafından devam ettirilmiş; nihayet Nikoloz Baratashvili'nin poetikasında tamamlanarak klasikleşmiştir. Romantizmin bu kurucu kuşağının yanı sıra, Mikheil Tumanishvili, Vakhtang Orbeliani, Giorgi Eristavi (romantizmin ilk dönem temsilcisi), Grigol Rcheulishvili ve Aleksandre Orbeliani gibi isimler de 19. yüzyılın ilk yarısında Gürcü romantizmine kayda değer katkılar sunmuş; bu edebî yönelimin kurumsallaşmasında ve yaygınlık kazanmasında etkin rol oynamışlardır.

Yeni Gürcü edebiyatının tarihsel gelişimi içerisinde en parlak dönem, 19. yüzyılda romantizm akımının etkisiyle şekillenmiştir. Söz konusu edebî yönelim, yalnızca iki yüzyılın kesişiminde değil, aynı zamanda toplumsal ve siyasal dönüşümlerin merkezinde doğmuştur. Gürcü romantizminin temel dinamikleri, esas itibarıyla 19. yüzyılın ilk yarısında Gürcistan'da yaşanan siyasal ve sosyo-ekonomik değişimlere dayanmaktadır.

Bu dönemin tarihsel bağlamında, Gürcistan'ın ulusal bağımsızlığını kaybetmesiyle ortaya çıkan toplumsal kırılmalar ve halkın bilinç düzeyinde meydana gelen uyanış, romantik düşünce ve sanatın doğuşuna zemin hazırlamıştır. Halkın özgürlük arzusu ile bireysel ve kolektif kimlik arayışları, bu yeni edebî akımın temelini oluşturmuştur. Eski kamusal ideallerin yeniden değerlendirildiği bu çelişkilerle dolu çağ, Gürcü romantizminin tematik yapısında derin bir yankı bulmuştur.

Yeni Gürcü edebî akımı olan romantizmin kronolojik gelişimine bakıldığında, ilk örneklerine 1820'li yıllarda rastlanmakta olup, bu süreç 1830'lu ve 1840'lı yıllarda olgunlaşarak biçimsel ve tematik anlamda tamamlanmıştır. Gürcü romantizmi, kendine özgü ulusal karakterine rağmen, dünya romantik edebiyatı ile de tarihsel ve düşünsel düzlemde sıkı bağlar içerisindedir. Hem Gürcü romantizmi hem de Avrupa'daki romantik akımlar iki yönlü bir eğilim göstermiştir: ilerici ve gerici.

Gürcü romantizmi homojen bir yapı arz etmemektedir. Bu akımın ilk adımları, geçiş dönemi şairleri ve aristokratik çevrelerde yetişmiş prens şairler tarafından, daha çok duygusal ve geleneksel bir üslupla atılmıştır. Bu şairlerin edebî üretimleri, Gürcistan'ın bağımsızlığının kaybından duydukları derin üzüntü ve bu kaybı telafi etme arzusuyla sınırlı kalmıştır. Feodal Gürcistan'ın yeniden tesisi yönündeki hayalleri, onların şiirsel tahayyüllerinin temelini oluşturmuş, fakat bu eserlerde dönemin toplumsal ve siyasal dönüşümleriyle örtüşen ilerici fikirler yeterince yer bulamamıştır.

Dolayısıyla bu dönemin romantik şiiri, çoğu zaman feodal-aristokratik dünya görüşünün dar çerçevesi içinde sıkışıp kalmış; şiirlerdeki çaresizlik teması hem feodal ideolojinin çözülüşünü hem de siyasî taleplerle gerçeklik arasındaki çatışmayı yansıtmıştır. Bununla birlikte, Gürcü romantik şiiri bireyin iç dünyasını, özgürlük mücadelesini, yeni insan duygularının çeşitliliğini ve bu duyguların yarattığı ruhsal yorgunluğu derinlemesine yansıtarak, dönemin ruhunu en güçlü biçimde ortaya koymuştur. (Kartuli Literaturis İstoria, 1969:36)

Gürcü romantizmi, 19. yüzyılda Gürcistan'ın toplumsal yaşamında ortaya çıkan çelişkileri, ülkenin aydın kesiminin vatansever yaklaşımlarını ve hümanist düşüncelerini edebî formlarla ifade etmeye yönelmiştir. Bu akım, klasik Gürcü edebiyatının olumlu mirasını dönemin çağdaş düşünsel eğilimleriyle birleştirerek yeni bir estetik ve ideolojik aşamaya taşımıştır. Gürcü romantizmi yalnızca gerçekliğe karşı bir protesto ya da onun mutlak reddi anlamına gelmemektedir; aksine, mevcut düzenin kabul edilmemesini gelecekteki dönüşüm ve mücadelelerin zorunlu bir başlangıç noktası olarak değerlendirmiştir. Bu bağlamda, Gürcü ilerici romantik şiiri, gerçeği yeniden inşa etme arzusunu ve yeni düşünsel yaklaşımlar üretme çabasını bünyesinde barındıran güçlü bir yaratıcı dinamizm sergilemiştir (Kartuli Literaturis İstoria, 1969, s. 36).

Akımın önde gelen temsilcileri, dönemin entelektüel eğilimlerini üst düzeyde yansıtmış ve dünya romantik edebiyatını derinlemesine özümsemişlerdir. Aleksandre Chavchavadze'nin güçlü ulusal ve toplumsal duyarlılığı, Grigol Orbeliani'nin derin romantik dünya algısı ve Nikoloz Baratashvili'nin felsefî derinliği, yalnızca şiirsel tür ve temalarda değil, aynı zamanda Gürcü romantizminin hem yerel hem de evrensel kaynaklarla beslenmekte olduğunu açıkça ortaya koymaktadır (Zandukeli, 1956, s. 67).

Gürcü romantizmi, ulusal edebî mirasın özgün yapısını koruyarak onu evrensel romantik estetik anlayışla sentezlemiş ve böylelikle özgün edebî motifler üzerinden yeni anlatı biçimleri geliştirmiştir. Akımın temsilcileri,

eserlerinde toplumsal kurtuluş fikrini ve dönemin ilerici düşüncelerini estetik bir biçimde dile getirmişlerdir. Bu çerçevede, Gürcü romantizminin kurucusu olarak kabul edilen Aleksandre Chavchavadze'nin dünya görüşü, çağının ileri fikirleriyle örtüşmektedir. Onun eserleri, Gürcü romantizminin ilerici karakterini yansıtmakla kalmamış, aynı zamanda bu akımın evrensel romantik sanatın devrimci gelenekleriyle olan bağlarını da somut bir şekilde ortaya koymuştur (Kartuli Literaturis Istoria, 1969, s. 35–36). Bu gelişimin temel belirleyicisi ise, şüphesiz ki, dönemin Gürcistan'ına özgü sosyal ve tarihsel koşullardır. Gürcü romantizmi, bu bağlamda yalnızca edebi bir yöneliş değil, aynı zamanda toplumsal uyanışın ve entelektüel dönüşümün de bir ifadesi olarak değerlendirilmelidir.

On dokuzuncu yüzyılın ilk çeyreğinde Gürcü edebiyatında romantik düşünce biçiminin temelleri atılırken, Grigol Orbeliani ve Nikoloz Baratashvili gibi genç şairler henüz edebi sahnede yer almadan önce, Aleksandre Chavchavadze'nin şiirlerinde Gürcü romantizminin temel eğilimleri belirmeye başlamıştır. Chavchavadze'nin eserlerinde, demokratik özlemler, ahlaki inançlar ile ulusal ve sosyal dünya görüşü arasındaki bağlar belirgin bir şekilde ifade bulmuştur. Bu durum, onun şiirini Gürcü edebiyatında ilk defa güçlü bir ulusal ve toplumsal protestonun ifadesi haline getirmiştir (Kartuli Literaturis Istoria, 1969, s. 35–36).

Geçiş dönemi şairleri de Gürcistan'ın siyasi statüsünün ortadan kaldırılmasına yönelik tepkilerini şiirsel anlatımlarla dile getirmiştir. Ancak bu tepkiler çoğunlukla hanedanlığın ve monarşik düzenin kaybına yönelik bir üzüntüyü ifade etmekle sınırlı kalmıştır. Buna karşın, Al. Chavchavadze'nin şiirlerinde yalnızca ulusal bağımsızlığın yitirilmesinin doğurduğu kolektif yas değil, aynı zamanda toplumsal eşitsizliğin bireysel düzeyde yarattığı trajedi ve öfke de dile getirilmiştir. Böylece Chavchavadze, Gürcü şiirinde "vatanperverlik ile kişisel üzüntü" motifini harmanlayan özgün bir romantik üslup geliştirmiştir (Zandukeli, 1956, s. 66–67).

Gürcü düşünür ve yazar Ilia Chavchavadze, bu romantik eğilimlerin daha sonra, 19. yüzyılın altmışlı yıllarında Gürcü edebiyatında daha belirgin bir biçimde kökleştiğini vurgulamıştır. Ilia Chavchavadze'nin "Aleksandre Chavchavadze" adlı şiirinde Aleksandre, anavatanının "kara kaderine ağlayan" ve "feleğin yanılığısından" üzüntü duyan bir figür olarak betimlenmiştir. Bu nitelendirme, Al. Chavchavadze'nin duyarlılığının hem bireysel hem de ulusal düzlemde romantik dünya algısıyla örtüştüğünü göstermektedir (Kartuli Literaturis Istoria, 1969, s. 36).

Öte yandan, Grigol Orbeliani'nin edebi mirasında hümanist eğilimler dikkat çekicidir. Şairin "Kadeh" (ღვინის სადღეგრძელო "Neşe şerefine söylenen kadeh sözü") adlı eserinde, şafağın fonunda yaklaşan kanlı bir savaşın tasviri yapılırken, insan sevgisiyle dolu bir iç ses ortaya konur. Eserin sonunda şair, şu retorik soruyla hümanist bir protesto dile getirir: "Bu güzel sabahta bir insan neden bir insanın kanını ister?"

((http://www.nplg.gov.ge/ebooks/authors/grigol_orbeliani/poema/sadg-egrdzelo%20anuomis%20shemdgo%20game%20lxini,erevnis%20siaxloves.pdf)

Nikoloz Baratashvili'nin edebi üretimi, yoğun bir entelektüel dinamizm ve aktif düşünsel sorgulamayla karakterize edilir. Onun şiirlerinde bireysel kurtuluş arayışı, toplumsal özgürlük idealiyle bütünleşerek yüksek düzeyde felsefi bir anlatı düzeyine ulaşır. Eleştirel düşüncenin istikrarlı biçimde ilerlemesi, tarihsel gelişime duyulan sarsılmaz inanç ve insancıl dünya görüşü, Baratashvili'nin poetikasının temel belirleyicileridir. Bu özellikler, onun Gürcü romantizmini yalnızca tematik değil, aynı zamanda estetik ve ideolojik boyutlarda da zirveye taşıdığını göstermektedir. Baratashvili, Gürcü halkının dönemin sosyo-politik mücadelelerine ilişkin ilerici düşüncelerini özgün sanatsal formlarla ifade etme konusunda öncü bir konumda yer alır (Kartuli Literaturis Istoria, 1969, s. 37).

Gürcü romantik edebiyatında tarihsel temalar önemli bir yer işgal eder. Bu temalar, yalnızca geçmişin anlatımıyla sınırlı kalmayıp, yaşanan dönemin güncel sorunlarıyla da ilişkilendirilmiş; bu sayede tarihselcilik, romantik edebiyatın ayırt edici boyutlarından biri hâline gelmiştir. Aleksandre Chavchavadze, Grigol Orbeliani ve Nikoloz Baratashvili gibi erken dönem romantik şairler, tarihsel motifleri çoğunlukla lirik şiirlerde ve epik anlatılarda işlerken; Grigol Rcheulishvili ve Aleksandre Orbeliani gibi sonraki kuşak temsilcileri, bu eğilimi düzyazı ve dramatik formlar üzerinden sürdürmüşlerdir. İlerici romantik yazarların başında gelen Nikoloz Baratashvili, tarihsel konuları işlerken geçmişin anlatımına sıkışmak yerine, bu temaları yaşadığı çağın sosyo-politik bağlamı ile ilişkilendirmiştir. Onun şiirlerinde tarih, yalnızca nostaljik bir hatırlatma değil; aynı zamanda bugünü eleştirel bir biçimde değerlendirme ve geleceğe yönelik bir düşünsel perspektif sunma aracıdır. Baratashvili, tarihsel imgeler aracılığıyla halkının ulusal kimliğini yeniden inşa etmeye ve yeni bir toplumsal bilinç oluşturmaya çabalamıştır (Kartuli Diğər taraftan Saba Razmadze, Vakhtang Orbeliani, Grigol Rcheulishvili ve Aleksandre Orbeliani gibi bazı şairler, Gürcistan'ın feodal geçmişini idealize ederek bu dönemi yeniden kurmayı amaçlamışlardır. Bu bağlamda, söz konusu yazarlar tarihsel süreci ilerici bir

perspektiften değerlendirememiş; edebî yaklaşımları, yeni bir toplumsal dönüşüm idealinden uzak kalmıştır.

3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Romantizm, edebiyat ve sanat tarihinde bireyin iç dünyasını, özgürlük arzusunu ve hayal gücünü merkeze alan bir kırılma noktasıdır. Bu akımın ortaya çıkardığı tipik kahraman figürü, yalnızlığı seçmiş, çevresindeki toplumla çatışma içinde olan ve çoğu zaman ulaşılması imkânsız ideallere yönelmiş bir bireydir. Romantik kahraman, sınırsız bireysel özgürlük talebi ve toplumun dayattığı normlara başkaldırısıyla tanımlanır. Bu karakterin dış dünyayla yaşadığı çatışma, çoğu zaman onun toplumdan dışlanmasına ve içsel yalnızlıkla baş başa kalmasına yol açar.

Romantizmin temelini oluşturan birey merkezli bakış açısı, insanın yalnızca toplumsal rollerle sınırlı bir varlık olmadığını, aksine her bireyin özgün ve derin bir iç dünyaya sahip olduğunu vurgular. Bu anlayış, bireyin içsel hakikatine yönelme, kendi varoluşunu sorgulama ve evrensel değerlerle kişisel deneyim arasında bir bağ kurma çabasıyla kendini gösterir. Ancak bu bireysel derinlik arayışı, kimi zaman aşırı duygusallık, gerçeklikten uzaklaşma ve içe kapanma gibi eleştirilerle karşılaşmıştır.

Romantizm, yalnızca bireyin iç dünyasını estetik bir nesneye dönüştürmekle kalmamış, aynı zamanda doğa, tarih ve geleneksel değerlere karşı duyarlılığı da beraberinde getirmiştir. Ne var ki, bu duyarlılık zaman zaman bireyin toplumsal sorumluluklarından uzaklaşmasına, soyut ideallere saplanmasına ve yalnızca sanatçının öznel tavrını yansıtan eserlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu nedenle romantizmin bazı yönleri, eleştirmenler tarafından insanlığa doğrudan katkı sunmayan, bireysel duygulara hapsolmuş bir estetik tutum olarak değerlendirilmiştir.

Her ne kadar sistematik bir öğreti ya da belirli kurallara dayalı bir doktrin olmasa da romantizm, dönemin yaratıcı sanatçıları arasında ortak duygusal ve düşünsel eğilimleri paylaşan bir akımdır. İrrasyonel olana duyulan ilgi, doğaya mistik bir bağlılık, bireyin özgürleşmesi arzusu gibi temalar bu akımın temel göstergeleri arasında yer alır. Ancak bu ortaklık, romantik sanatçılar arasında büyük farklılıkların varlığını ortadan kaldırmaz. Her sanatçının kendi iç dünyasıyla kurduğu ilişki, romantizmin bireyci yapısı nedeniyle özgünlük taşır.

Sonuç olarak romantizm, hem edebiyatta hem de sanatta bireyi merkeze alarak insanın duygu dünyasını, hayal gücünü ve özgürlük tutkusunu yücelten bir akım olmuştur. Bu yönüyle romantizm, insana ve

dünyaya bakış açısını köklü biçimde değiştirmiştir. Her bireyin benzersiz bir varlık olduğu fikri, insan doğasının ve potansiyelinin yeniden değerlendirilmesini sağlamıştır. Romantik birey, bir yandan kendi "ben"ine yönelik yüceltici bir yalnızlık hissi taşıırken, diğer yandan irade, eylem ve toplumsal kader üzerindeki etkisini sorgulayan bir figür hâline gelmiştir. Böylece romantizm, insan ruhunun derinliklerine yapılan bir yolculuk olduğu kadar, toplumun geleceğine dair düşsel ve felsefî bir arayışın da ifadesi olmuştur.

4. SUMMARY

Georgian Romanticism emerged in the early 19th century as a response to profound political and cultural transformations. Under Russian imperial rule, Georgia experienced a loss of sovereignty that deeply impacted its national consciousness. In this context, Romanticism became more than a literary movement; it served as a medium for expressing national grief, historical nostalgia, and the longing for freedom. At the forefront of this movement stood Aleksandre Chavchavadze (1786–1846), widely regarded as the founding figure of Georgian Romanticism. Educated in both Georgian and European traditions, Chavchavadze introduced Romantic ideas into Georgian literature through his poetry, translations, and cultural leadership. He was instrumental in blending Western Romantic ideals—such as individual emotion, nature worship, and melancholic introspection—with Georgian historical and religious themes.

Chavchavadze's role was not limited to his literary output; he also acted as a cultural mediator who modernized Georgian literary language and inspired a new generation of poets. His works reflected the Romantic fascination with inner conflict, exile, and the idealized national past, while also grappling with his personal identity as both a Georgian patriot and a Russian imperial officer.

Following Chavchavadze, figures such as Nikoloz Baratashvili expanded the Romantic vision by delving deeper into philosophical and existential concerns. In this lineage, Chavchavadze is seen not only as a poet but also as a mentor and symbolic father of Georgian Romanticism.

In conclusion, Georgian Romanticism—spearheaded by Aleksandre Chavchavadze—was a pivotal literary and cultural movement. It fused emotional intensity with national purpose, reshaping Georgian identity and literature in a time of historical uncertainty and political subjugation.

5. KAYNAKLAR

- Berlin, I. (1999). *The roots of romanticism*. Princeton University Press. http://www.nplg.gov.ge/ebooks/authors/grigol_orbeliani/poema/sadgedrdzelo%20anuomis%20shemdol%20game%20lxini,erevnis%20siaxloves.pdf
- <https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%A0%E1%83%9D%E1%83%9B%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%96%E1%83%9B%E1%83%98>
- Bölükmeşe, E. ve Altun, S. (2021). Gürcü romantizminde Nikoloz Barataşvili'nin "Tulpar"ı, *TEKE Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sayı: 10/2, s. 649-660.
- Kartuli Literaturis İstoria*, (1969). C.3, Tiflis: Sabçota Sakartvelo Yayınları.
- Leerssen, J. (2006). *National thought in Europe: A cultural history*. Amsterdam University Press.
- Lovejoy, A. O. (1941). On the discrimination of romanticisms. *PMLA*, 56(3), 513–532. <https://doi.org/10.2307/458170>
- Rayfield, D. (2000). *The literature of Georgia: A history*. Curzon Press.
- Öztürk, G.M. (2020). *Gürcü edebiyatında bir geçiş dönemi (1890-1910)*. Ankara: Akademisyen Yayınevi.
- Said, E. W. (2003). *Orientalism*. Penguin Books.
- Vermeulen, T. ve Van den Akker, R. (2015). *Metamodernism: Historicity, affect, and depth after postmodernism*. Rowman & Littlefield.
- Zandukeli M. (1956). *Akhali Kartuli literatura*, Tiflis: C.1.

Çatışma Beyanı: Bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ilişkilerimin bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederim.

Destek ve teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.